

Kopia till
Utbildningsdepartementet

REMISSVAR

1 (6)

Datum
2015-06-29
Ert datum
2015-03-24

Vårt diarienummer
2015-110-3577
Er beteckning
S2015/1554/SF

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Slutbetänkandet SOU 2015:21 – Mer trygghet och bättre försäkring

Centrala studiestödsnämnden (CSN) begränsar sitt svar till att lämna synpunkter på de förslag och överväganden som rör de studerandes situation.

Sammanfattning

- CSN tillstyrker kommitténs förslag att vid beräkning av ersättningsgrundande inkomst baserad på e-inkomst ska det vid fastställande av ramtiden bortses från månader i vilka den försäkrade uppburit studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395).
- CSN har ingen synpunkt på kommitténs bedömning att inkomstbortfallsprincipen alljämt bör gälla inom sjukförsäkringen för studerande.
- CSN delar kommitténs bedömning att nuvarande regelverk inom studiemedelssystemet med möjlighet till avskrivning av studielån under vissa förutsättningar vid studieoförmåga på grund av sjukdom bör bestå.
- CSN tillstyrker kommitténs bedömning att färre karensdagar kan övervägas.
- CSN ställer sig tveksam till kommitténs förslag om att ett matchningslån utreds vidare.
- CSN tillstyrker kommitténs förslag att en möjlighet införs att vara sjukskriven på deltid för studerande och bidrar gärna i det fortsatta utredningsarbetet.
- CSN avstyrker kommitténs förslag att möjligheten att vara sjukskriven på deltid ska villkoras av att det finns särskilda skäl.
- CSN tillstyrker kommitténs förslag att Försäkringskassans och CSN:s särskilda ansvar för rehabiliteringen av studerande tas bort och att det tydliggörs att det är hälso- och sjukvården som är den nyckelaktör som har ansvaret för den medicinska behandlingen och rehabiliteringen av studerande som drabbats av sjukdom.
- CSN tillstyrker att utbildningsanordnarnas ansvar när det gäller rehabilitering av studerande förtydligas.

CSN huvudkontoret

Postadress
851 82 Sundsvall

Telefon
060-18 60 00

Telefax
060-18 61 93

Webbadress
www.csn.se

7.5.3 Ökad trygghet för försäkrade som avslutar studier

CSN tillstyrker förslaget. I dag försvinner försäkringsskyddet från inkomster före studierna helt så fort den försäkrade inte får studiestöd eller anmält sig som arbetslös på arbetsförmedlingen första arbetslöshetsdagen. CSN ser positivt på att systemet som föreslås blir mer flexibelt för de studerande som av olika anledningar inte anmäler sig på Arbetsförmedlingen första dagen efter avslutade studier.

22 Studerande och trygghetssystemen

22.2 Överväganden

22.2.1 Överväganden – studerande i sjukförsäkringen och återgång i studier

CSN har ingen synpunkt på kommitténs bedömning att inkomstbortfallsprincipen alljämt bör gälla inom sjukförsäkringen för studerande. CSN delar kommitténs bedömning att nuvarande regelverk inom studiemedelssystemet med möjlighet till avskrivning av studielån under vissa förutsättningar vid studieoförmåga på grund av sjukdom bör bestå. CSN tillstyrker också att färre karensdagar övervägs.

Det bör uppmärksammas att detta innebär att rätten till sjukersättning även fortsättningsvis blir beroende av om den studerande tar studiemedel eller inte. Många studerande kommer därför att stå utan skydd vid sjukdom.

CSN vill notera att det inom ramen för den fortsatta utredningen om deltidssjukskrivning kan bli nödvändigt att föreslå vissa följdändringar i regelverket om avskrivning.

Vid ett fortsatt övervägande om kortare karenstid vid avskrivning kan framhållas att det förslag CSN lämnat (2012)¹ innebär en mer generös rätt till avskrivning för låntagaren och en enklare hantering för CSN. Detta eftersom karenstiden inte behöver räknas ihop vid flera sammanhängande sjukperioder.

22.2.2 Överväganden rörande studerande i arbetslöshetsförsäkringen

CSN delar kommitténs bedömning att det är av stor vikt att det finns en välfungerande matchning på arbetsmarknaden för nyexaminerade akademiker.

Endast studerande som tidigare, dvs. före eller under studierna, har uppfyllt arbetsvillkoret har rätt till arbetslöshetsersättning efter avslutade studier. De som inte kvalificerar sig för arbetslöshetsförsäkringen är hänvisade till att söka ekonomiskt bistånd om de inte får ett arbete och inte kan försörja sig på

¹ Centrala studiestödsnämnden, Uppdrag att se över bestämmelserna om studiemedel under sjukdom – rapport, 2012-04-13, dnr 2011-100-8937

annat sätt. Eftersom många studerande inte uppfyller arbetsvillkoret som ger rätt till arbetslöshetsersättning kan gruppen få vissa svårigheter att klara sin försörjning efter avslutade studier. Det är mot denna bakgrund inte orimligt att en nyexaminerad, för att klara sin försörjning, känner sig tvingad att ta ett arbete som han eller hon är överkvalificerad för. Som kommittén anger är detta inte önskvärt då det innebär en samhällsekonomisk förlust och en sämre situation för den enskilde.

Sammantaget kan det därför finnas behov av stöd och hjälp för att förbättra matchningen mellan genomförd utbildning och det arbete som fås efter studierna. Här kan en förbättrad möjlighet till försörjning omedelbart efter studierna vara en lösning. CSN är dock högst tveksam till att behovet tillgodoses på det bästa sättet genom det matchningslån som Saco studentråd föreslagit.

Saco studentråds förslag har de nackdelarna att insatserna ges först efter avslutade studier och därmed innebär en tid av arbetslöshet samt att konstruktionen av ett lån leder till ökad skuldsättning. Därtill innebär förslaget ett helt nytt system vid sidan av studiemedelssystemet som till följd av de villkor som lånet medför kräver en inte obetydlig administration. Saco studentråd föreslår att CSN ska hantera det s.k. matchningslånet.

CSN vill här framhålla att det inte ligger inom CSN:s nuvarande uppdrag att kontrollera enskildas arbetssökande aktiviteter. Den typ av kontroll som Saco studentråds förslag innebär blir därför helt ny för CSN. För att CSN ska kunna hantera ett sådant system krävs både systemutveckling och verksamhetsutveckling hos myndigheten. Sådana utvecklingsinsatser kommer inte att vara av obetydlig omfattning.

En grundläggande princip inom studiemedelssystemet är vidare att studiemedel ska täcka den studerandes levnadsomkostnader *under studietiden*, dvs. inte efter det att studierna har avslutats då i stället arbete eller andra trygghetssystem kan och bör ta över (se SOU 2009:28 s. 425 f.) Att konstruera ett matchningslån efter studiernas avslutande men som administreras av CSN innebär ett avsteg från denna princip.

Det bör också noteras att även om de nytexaminerade studerande som Sacos studentråds förslag tar sikte på kan ha problem att försörja sig innan de hittar det rätta arbetet, torde problemet vara klart större för andra grupper av studerande. Här kan nämnas exempelvis de som avslutar studier på Komvux, de som har läst enstaka kurser samt de som har avbrutit sin utbildning. Hur de rätta insatserna ska se ut för dessa grupper ligger utanför CSN:s ansvarsområde men frågan är viktig. Det kan därför övervägas om en fortsatt utredning inte också bör utreda hur dessa gruppers förutsättningar att få rätt arbete kan förbättras.

Slutligen finns det en klar risk för att matchningslånet ökar på skuldsättningen hos akademiker med redan höga studielån. Genomsnittlig skuld för studerande på eftergymnasial nivå är idag ca 147 000 kr för de som har studerat i Sverige och ca 254 000 kr för de som har studerat utomlands (se rapporten Studiestödet 2014, avsnitt 5.4.5). Den genomsnittliga skuldsättningen på annuitetslånet har ökat varje år de senaste fem åren. Denna utveckling kan förväntas fortgå eftersom lånebeloppet (men inte bidraget) höjdes med ca 1 000 kr per månad fr.o.m. 2015. Riskerna för att drabbas av betalningsproblem är dock störst för de låntagare som har studerat på grundläggande eller gymnasial nivå och därefter har låg inkomst.

Riskerna med en hög skuldsättning hos unga akademiker bör tas i beaktande i en kommande utredning.

Även om CSN är tveksam till ett matchningslån vill myndigheten framhålla att det är angeläget att utveckla en närmare kontakt mellan Arbetsförmedlingen, arbetsgivare och respektive lärosäte. Enligt CSN bör denna kontakt ske i studiernas slutskede och innan de är avslutade. En fortsatt utredning bör därför studera förutsättningarna för att etablera en sådan kontakt före studiernas avslutande. En utbyggd lösning av detta slag kan begränsa behovet av ett s.k. matchningslån och minska tiden av arbetslöshet efter studierna.

Skulle ett matchningslån enligt nu aktuellt förslag föreslås även efter fortsatt utredning kommer betydande utvecklingsinsatser och verksamhetsinsatser krävas för att CSN ska kunna hantera det. De närmare ekonomiska konsekvenserna ska dock lämpligen beräknas inom ramen för det fortsatta utredningsarbetet och utifrån det förslag som då utformas.

22.3 Förslag

22.3.1 Sjukförsäkring

CSN har sett över bestämmelserna om studiemedel under sjukdom och lämnat ett förslag² om att studiemedel ska kunna lämnas under sjukdom även när den studerandes studieförmåga har varit nedsatt till hälften. Förutsättningen var att Försäkringskassan godkänt sjukperioden.

I CSN:s uppdrag ingick inte att utreda om studiemedel under sjukdom även skulle kunna lämnas i de fall studieförmågan är nedsatt i annan omfattning. CSN gjorde emellertid bedömningen att Försäkringskassan bör ges möjlighet att godkänna en sjukperiod även i de fall den studerande maximalt kan bedriva studier motsvarande en fjärdedel eller tre fjärdedelar av vad som normalt utgör heltidsstudier.

² a.a.

CSN tillstyrker att en möjlighet införs att vara sjukskriven på deltid och bidrar gärna i det fortsatta utredningsarbetet.

CSN avstyrker dock kommitténs förslag om att möjligheten att vara sjukskriven på deltid ska villkoras av att det finns särskilda skäl. Som exempel på särskilda skäl har endast angetts kronisk sjukdom som förvärras i skov. Det kan direkt konstateras att en sådan begränsning medför att endast en mycket avgränsad grupp kommer att ges möjlighet till deltidssjukskrivning vid studier.

CSN ställer sig frågande till varför det bör anses nödvändigt att för studerande kräva särskilda skäl för sjukskrivning på deltid. Motsvarande gäller inte för den som har rätt till sjukpenning, sjukersättning eller aktivitetsersättning. För dessa lämnas ersättning i förhållande till den grad med vilken den försäkrades arbetsförmåga är nedsatt, tre fjärdedelar, hälften eller en fjärdedel.

CSN:s förslag innehåller inte något krav på särskilda skäl utan öppnar upp möjligheten till deltidssjukskrivning för alla studerande med studiemedel. För att förhindra att avskrivning sker felaktigt föreslog CSN dock en efterkontroll som medför att det bara är studerande som faktiskt har försenats i sina studier som får studielån avskrivna. CSN anser att en utbyggd efterkontroll är en bättre lösning än att inskränka de studerande som kan komma ifråga för deltidssjukskrivning genom att införa ett krav på särskilda skäl. CSN:s modell ger alla studerande rätten att kombinera studier och sjukskrivning. En positiv effekt blir antagligen att antalet heltidssjukskrivningar med stor sannolikhet kommer att minska, samtidigt som fler personer får ersättning genom möjligheten att kombinera studier och sjukskrivning. En annan fördel med att inte låta möjligheten till deltidssjukskrivning vara villkorat av särskilda skäl är att handläggningstiden kortas genom ett enklare system som dessutom blir förutsägbart för de studerande.

Det måste även beaktas att bestämmelser som innehåller en skälsprövning innebär behov av en omfattande manuell hantering. Det krävs tydliga riktlinjer för att tillämpningen ska bli enhetlig och förutsebar. Många gånger är det också nödvändigt att frågor drivs till rättskedjans högsta instans för klargörande.

Det är också oklart hur CSN, efter att Försäkringskassan gjort sin medicinska bedömning av den studerandes studieförmåga, ska bedöma om det finns särskilda skäl för sjukskrivning på deltid. Denna prövning kommer att ske på samma underlag som Försäkringskassan och det ligger nära till hands att fråga även här blir om en medicinsk bedömning. CSN saknar i dag kompetens och erfarenhet för att göra denna typ av bedömningar. Samtidigt anser CSN att

det bör ligga på Försäkringskassan ensamt att pröva studieförmågan med utgångspunkt i det medicinska underlag som finns.

22.3.2 Återgång i studier

CSN tillstyrker kommitténs förslag att Försäkringskassans och CSN:s särskilda ansvar för rehabiliteringen av studerande tas bort och att det tydliggörs att det är hälso- och sjukvården som är den nyckelaktör som har ansvaret för den medicinska behandlingen och rehabiliteringen av studerande som drabbats av sjukdom. CSN tillstyrker att utbildningsanordnarnas ansvar när det gäller rehabilitering av studerande förtydligas.

CSN har haft betydande svårigheter att fullgöra sitt rehabiliteringsansvar för de utomlands studerande. Detta har berott dels på de uppenbara svårigheter som det innebär för en svensk myndighet att agera för studerande som befinner sig i ett annat land, men också eftersom det har saknats tydlighet i vad rehabiliteringsansvaret i praktiken innebär. CSN välkomnar därför att det tydliggörs att det är hälso- och sjukvården som är den nyckelaktör som har ansvaret för den medicinska behandlingen och rehabiliteringen av studerande som har drabbats av sjukdom. CSN är vidare positiv till att utbildningsanordnarnas ansvar när det gäller rehabilitering av studerande ska förtydligas. Det bör dock konkretiseras vilket särskilt ansvar som ska ligga på utbildningsanordnarna respektive hälso- och sjukvården för att undvika en oklar ansvarsfördelning. Sammantaget bör dessa förändringar ändå medföra en tydligare ansvarsfördelning för studerandes återgång i studier.

Beslut om detta remissvar har fattats av chefsjuristen Åke Svensson efter föredragning av verksjuristen Martin Hamrin. I arbetet med remissvaret har även verksjuristerna Malin Olofsson och Sara Ljung samt verksamhetsutvecklaren Maria Grahn Sillén deltagit.

Åke Svensson

Martin Hamrin